

نگاهی به چالش‌های مهریه به بهانه اظهارات اخیر نمایندگان کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس درباره تعیین سقف برای مهریه و شروط ضمن عقد

ضربه سکه به پشتوانه شرعی و حقوقی زنان!

تورم و رشد سرسام‌آور سکه و طلا موجب شده است مردان نتوانند حق و حقوق زنان را در مهریه پرداخت کنند

بالا و پایین رفتن قیمت‌سکه انگار فقط آثار اقتصادی ندارد! یکی از حوزه‌هایی که از این بخش حساسی تأثیر می‌پذیرد، ماجرای مهریه‌هایی است که یک زمانی نه کسی می‌داد و نه کسی می‌گرفت، اما حالا با تغییرات فرهنگی و اقتصادی شکل گرفته هم باید مهریه را بدهند و هم زنان با آگاهی به حقوق خودشان مهریه را می‌گیرند، البته اگر عمرشان کفاف بدهد و بتوانند با تقسیط مهریه در شرایط اقتصادی کنونی ماهی یک‌سکه یا کمتر و بیشتر از شوهر سابق‌شان دریافت کنند. با تمام اینها در ایام تعطیلات نوروز خبری مبنی بر تعیین سقف تازه‌ای برای مهریه رسانه‌ای شد. جریان از این قرار بود که طبق اظهارات یکی از اعضای کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس پس از آنکه نمایندگان مجلس با اصلاح قانون، سقف مهریه قابل وصول را ۱۱۰سکه تعیین کرده بودند با شیب صعودی قیمت‌سکه این بار نمایندگان آستین بالا زده‌اند و در طرحی می‌خواهند سقف مهریه قابل پیگیری قانونی را به ۱۴سکه کاهش دهند؛ ما جایی که البته بعد از مدتی از سوی یکی دیگر از نمایندگان تکذیب شد، البته که نایب‌رئیس دوم کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی هم در کنار تکذیب خبر تعیین سقف مهریه ماجرای حبس‌زدایی از مهریه برای مردان را رد نکرد اما به گفته وی کمیسیون به دنبال آن است که در برابر این حق و حقوقی هم به خانم بدهد؛ چیزی شبیه حق طلاق! با تمام اینها آیا حق طلاق برای زنان یا تعیین سقف مهریه و حبس‌زدایی از این طلب برای مردان می‌تواند به پایداری زندگی مشترک، حفظ کیان خانواده و استیفای حقوق زن و مرد در خانواده کمک کند؟

تغییرات اقتصادی و رشد قیمت طلا و سکه اغلب روی مسائل اجتماعی هم اثرگذار است، به همین خاطر هم هر از چندگاهی که نوسانات ارز و طلا به طور قابل ملاحظه‌ای بالا و بالاتر می‌رود، مسئولان و نمایندگان مجلس به فکر می‌افتند تا با تغییر سقف مهریه، تدبیری ببندیشند و مردان کمتری گرفتار پرداخت مهریه شوند و به زحمت بیفتند. آن سوی ماجرا اما نانی هستند که مهریه حق شرعی و قانونی‌شان است. همچنانکه دینی بر گردن مردان است که حتی با مرگ آنها هم منقضی نمی‌شود و باقی می‌ماند. با تمام اینها اما اعضای خانه ملت یک بار دیگر به دنبال کاهش سقف مهریه هستند و در جستجو ح تعطیلات نوروزی و درست در شرایطی که قیمت‌سکه و طلا لحظه به لحظه بالاتر می‌رفت، مجلسی‌ها طرحی را دست گرفتند که سقف مهریه خانم‌ها را به ۱۴سکه کاهش می‌دهد.

اما و اگر استیفای یک حق شرعی

مهریه یکی از مهم‌ترین حقوق مالی زن در عقد نکاح است که همواره موضوع بحث‌های بسیاری بوده است، به خصوص اینکه با شرایط نامساعد اقتصادی دادن و گرفتن مهریه به یکی از اصلی‌ترین چالش‌های زنان و مردان تبدیل شده است، به همین خاطر هم در مقاطع مختلف قانونگذار به این مسئله ورود داشته و در مسئله امکان وصول مهریه تغییراتی را اعمال کرده تا شاید

از آمار زندانیان مهریه کم کنند. در این میان اما کمتر به حق و حقوق زنانی که مهریه تنها پشتوانه شرعی و حقوقی آنهاست توجه شده است.

رود دوباره مجلس به کابین زنان

محمدحسین محمدی، عضو کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس شورای اسلامی در این باره گفته بود: «یکی از دستور کارهای کمیسیون، اصلاح قانون آیین دادرسی مدنی و دستور کار دوم که مهم‌تر است، اصلاح قانون خانواده خصوصاً در بخش «مهریه» است. با توجه به شرایط اقتصادی کنونی و نوسانات شدید نرخ‌سکه و طلا، بسیاری از بانوان درخواست تعدیل مهریه را می‌دهند که مشکلاتی را ایجاد می‌کند، بنابراین در اصلاحیه جدید، سقف تلورانس را ۱۵درصد قرار دادیم، یعنی اگر مهریه تقسیط شد و قسمتی که باید پرداخت شود، اگر بیش از ۱۵درصد تغییر کرده بود، ما به قاضی اجرای احکام این اجازه را می‌دهیم که با هماهنگی قاضی شعبه از مراجع رسمی استعلام بگیرد و تغییر را فقط در آن یک قسط اعمال کند.»

محمدی تصریح کرد: «همچنین به دنبال این هستیم که سقف مهریه را ۱۴سکه قرار دهیم، یعنی آنچه می‌توانیم به اجرا بگذاریم و تقاضای آن را داشته باشیم، ۴سکه است، البته الباقی مهریه از بین نمی‌رود بلکه زمانی قابل وصول است که مالی وجود داشته باشد. پیش از این سقف مهریه ۱۰سکه بود که کمیسیون قضایی بنا نظر کارشناسان تصمیم بر این گرفت که سقف را روی ۱۴سکه قرار دهیم، یعنی ۱۴سکه عندالمطالبه و الباقی آن زمانی که شرایط مالی برای دریافت آن مهیا باشد، داده شود.»

خره بین

شروط وصول مهریه‌های بالای ۱۱۰سکه

با تصویب قانون حمایت از خانواده در سال ۱۳۹۱، ۱۱۰سکه به‌عنوان حد ضمانت اجرای کیفری در نظر گرفته شد. به این معنا که اگر مهریه زن تا ۱۱۰سکه باشد و مرد توان پرداخت آن را نداشته باشد، ممکن است به‌دلیل عدم پرداخت مهریه حبس شود، اما اگر مهریه بالاتر از ۱۱۰سکه باشد زن همچنان می‌تواند مازاد بر ۱۱۰سکه را از طریق دادگاه حقوقی مطالبه کند، اما اجرای مهریه مازاد بر ۱۱۰سکه مستلزم اثبات توانایی مالی مرد است.

اگر مهریه بیش از ۱۱۰سکه باشد، دادگاه معمولاً

از نگاه این عضو کمیسیون قضایی مجلس این اصلاح به‌معنای حذف مهر نیست، بلکه تنها شرط اجرایی فوری آن کاهش یافته است تا در عین رعایت عدالت اقتصادی، فشار از دوش محاکم برداشته شود.

عثمان سالاری، نایب رئیس دوم کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی درباره حذف قانون حبس از محکومان مهریه تأکید کرد: «این موضوع هنوز قطعی نشده است، اقداماتی انجام شده و قرار است مجازات‌های جایگزین لحاظ شود، یعنی به‌جای حبس فرد، مثلاً از پایند الکترونیکی استفاده شود، اما هنوز جمع‌بندی و نتیجه‌گیری نهایی انجام نشده است.»

سالاری درباره خبر تصویب قانون جدید مهریه و محدودیت تعدادسکه‌به ۱۴ عدد گفت: «این در حیطه اختیارات کمیسیون نیست. تعیین مهریه می‌وکل و متوقف به تراضی و توافق زوجین است. مجلس نمی‌تواند بگوید شما حق ندارید بیشتر از آن توافق کنید.» به گفته سالاری، از نگاه مجلس اگر کسی مهریه‌اش را مطالبه کرد، همسر او به زندان نیفتد، زیرا اگر یک شب را هم در زندان بگذراند، به بنیان و اساس خانواده صدمه و لطمه وارد می‌شود و خانواده از هم فرو می‌پاشد. ما راجع به سقف مهریه و تعدادسکه زیاد ورود نخواهیم کرد.

نایب رئیس دوم کمیسیون قضایی مجلس شورای اسلامی تصریح کرد: «اگر قرار باشد حبس‌زدایی کنیم و اگر کسی ازدواج کرد و بعد نتوانست مهریه خانم را تودیع و خود را بریء الذمه کند، باید حتی هم به بانوان داده شود که بتوانند در ازای این ظرف مدتی که همسرشان این تمکن را نداشت یا نخواست پرداخت کند، حق طلاق برای‌شان منظور شود. دنبال این هستیم که چنین چیزی هم لحاظ شود.»

یک‌میلیارد و ۴۰۰میلیون تومان! مبلغی که با آن حتی یک خانه ۴۰متری در اطراف شهر نمی‌توان خرید اما با متوسط حقوق‌های امروزی محاصل سال‌ها کار یک کارگر ساده است. به این معنا بسکه حدود ۱۰۰میلیون تومانی یک کارگر شاید بتواند به اندازه سالی

یک‌نیم‌سکه از مهریه همسرش را پرداخت کند که با فرض همین مهریه ۱۴سکه‌ای و با فرض اینکه تورم در سال‌های آینده به صفر برسد و نسبت قیمت‌سکه به قدرت خرید و حقوق کارگران ثابت بماند، چیزی نزدیک به ۲۸سال طول می‌کشد تا یک آقا مهریه ۱۴سکه‌ای همسرش را پرداخت کند! برای مهریه‌های بالاتر و مثلاً

۶۶

با وجود کاهش سقف مهریه قابل وصول به ۱۱۰سکه دهها و صدها راه وجود دارد که افراد می‌توانند بیشتر از ۱۱۰سکه مهر کنند و مهریه‌های‌شان را هم بگیرند! در واقع می‌توان گفت اگر چه تورم بالا و تغییرات منفی در شرایط اقتصادی مهریه اغلب زوج‌ها را از تاریخ تولد عروس خانم به ۱۰سکه کاهش داده است اما این به این معنا نیست که دیگر کسی سراغ مهریه‌های بالا نمی‌رود بلکه بسیاری از افراد با روش‌های مختلف همچنان مهریه‌های سنگینی دارند و با کمک قوانین موجود و توافق‌های ضمن عقد همه این مهریه‌ها را هم می‌ستانند.

از نگاه تر دست هم کاهش سقف ملی مهریه قابل پیگیری ۱۱۰سکه نتوانسته بود از مسئله طلاق بکاهد و هیچ تغییری در آمار آن ایجاد کند. از سوی دیگر ممکن است فرد طی یک شرط لازمی که حین عقد ازدواج یک تعهدی هم بکند که فرضا خانم‌های هم برای عروس بخرد که معادل هزارسکه است و نمی‌توان گفت که او دیگر حق ندارد به قانون مراجعه و حشش را استیفا کند.

ماجرای تعیین سقف ۱۱۰سکه‌ای

به گفته وی مطابق نظر همه فقها از نظر شرعی هم نمی‌توان برای یک خانم تکلیف کرد که حق توبه یک مبلغی محدود می‌شود. فقط مسئله این است که آن مرد حین بستن قرارداد آ یا استطاعت پرداخت این مبلغ را دارد یا ندارد؟ این در حالی است که مرد باید توانایی پرداخت مهریه و این تعهد را داشته باشد و اگر مهریه از طرف زن استیفا شود، باید مرد بتواند مهریه را پرداخت کند، یعنی همین بحث عندالمطاعه بودن که مطرح می‌شود.

تر دست تصریح می‌کند: «من با استفاده از نظر فقها و قوانین جاری معتقدم هنگام عقد وقتی شخصی قرارداد می‌بندد و عقد نکاحی دارد، باید توان پرداخت مهریه را به صورت عندالمطالبه داشته باشد چراکه بالاخره مهر به عندالمطالبه بین زن و شوهر مل هم باشد این معجل باید در استطاعت آن شخص باشد، وگرنه عقد اصلاً در مینا باطل می‌شود.»

وی در توضیح اینس مطلب اضافه می‌کند: «به طور نمونه اگر یک کارگری بخواهد یک ماشین بویکاتی ۸۰میلیاردی معامله کند، اینس معامله به‌خاطر عدم‌اهلیت طرف معامله اصلاً جایز نیست.»

تر دست تأکید می‌کند: «به نظر من یکی از مشکلات مهم در تاریخ ۱۰۰سال اخیر در بین زن و شوهرها همین بوده است که بدون استثنا استطاعت مهریه‌ای را می‌پذیرند.»

مهریه ۴۵سکه عروس یک کارگر

طبق آخرین آماري که اسدالله جولایی، رئیس هیئت امنای ستاد ديه کشور داده، در حال حاضر ۷۲هزار و ۳۶۷ نفر بدهکار مهریه و نفقه در زندان‌های سراسر کشور داریم که از این تعداد هزار و ۹۱۰ نفر بدهکار مهریه و ۴۵۷ نفر بدهکار نفقه هستند.

وی گفته است: «در راستای بازدیدهایی که از زندان‌های سراسر کشور داشتیم و در بازدید از زندان اوین زندانیانی را ملاحظه کردیم که حتی یک‌سکه ندیده‌اند، اما بیش از هزارسکه به عنوان مهریه تعهد کرده‌اند. در زندان افرادی را دیدم که به خاطر یک‌سکه در زندان هستند. به عنوان مثال در یک مورد یک کارگر ساختمانی که حداکثر روزی ۸۰۰هزار تومان درآمد دارد، هزار و ۴۵۰سکه تعهد مهریه داشت و در زندان به سر می‌برد. با احتساب قیمت روز سکه و درآمد این شخص و به شرط آنکه همه روزهای هفته را کار کند، چند سال طول می‌کشد تا بتواند دین خود را پرداخت کند! بارها گفته شده که خانواده‌ها و جوانان از این تصمیمات غیرمعقول و احساسی حذر کنند.»

بنا به تأکید جولایی ۲۸تهداد آموزشی از قیبل وزارت آموزش و پرورش، شورای فرهنگ عمومی، دانشگاه‌ها و مساجد در کشور داریم. لازم است این نهادها ورود جدی‌تری به موضوع ساماندهی مهریه‌ها داشته باشند.

وی ابراز امیدواری کرده بود با تلاشی که در کمیسیون قضایی مجلس انجام می‌شود و با پیگیری نمایندگان

ملت و فتوای مراجع عظام تقلید، قانون مدون و خوبی

در این زمینه تصویب شود تا بیش از این شاهد افزایش

آمار زندانیان بدهکار مهریه و نفقه نباشیم.

برای ۱۱۰سکه باید چیزی بالای ۲۰۰سال را مدنظر قرار دهیم!

با این اوصاف به نظر می‌رسد دوباره به همان فضای قبلی نزدیک

می‌شویم، همان فرهنگ و تفکری که می‌گفت مهریه را کی داده و

کی گرفته‌است؟ در واقع شاید خیلی‌ها بخواهند مهریه‌شان را بگیرند

و مردهایی هم باشند که قصدادی این دین و استیفای این حق زوجه

را داشته باشند اما در شرایط اقتصادی فعلی نه مرد می‌تواند دینش

را ادا کند و نه زن به حق و حقوقش برسد.

برخی راهکار را در جدی گرفتن شروط ضمن عقد می‌دانند، مواردی

همچون حق اشتغال، تحصیل، تعیین محل سکونت، تعیین زمان

«شروط ضمن عقد» پشتوانه یا دلخوشی؟!‌

یک‌میلیارد و ۴۰۰میلیون تومان! مبلغی که با آن حتی یک خانه ۴۰متری در اطراف شهر نمی‌توان خرید اما با متوسط حقوق‌های امروزی محاصل سال‌ها کار یک کارگر ساده است. به این معنا بسکه حدود ۱۰۰میلیون تومانی یک کارگر شاید بتواند به اندازه سالی یک‌نیم‌سکه از مهریه همسرش را پرداخت کند که با فرض همین مهریه ۱۴سکه‌ای و با فرض اینکه تورم در سال‌های آینده به صفر برسد و نسبت قیمت‌سکه به قدرت خرید و حقوق کارگران ثابت بماند، چیزی نزدیک به ۲۸سال طول می‌کشد تا یک آقا مهریه ۱۴سکه‌ای همسرش را پرداخت کند! برای مهریه‌های بالاتر و مثلاً

اما اگر بخواهید بدانید این ۵۰۰درهم نقره در شرایط امروزی آن معادل چقدر می‌شود باید گفت دبه یک انسان کامل در اسلام، ۱۰هزار درهم تعیین شده است، پس ۵۰۰درهم می‌شود یک‌بیستم دینه انسان کامل.

حالا اجازه دهید به شرایط کنونی بازگردیم و مهریه ۱۴سکه‌ای که برای اغلب زوج‌ها نمادی از یک ازدواج ساده با مهریه‌ای حداقلی است، با بالا و پایین شدن سکه در روزهای نخستین سال ۱۴۰۴اگر بخواهیم متوسط ۹۰ تا ۱۰۰میلیون تومان را برای قیمت‌سکه در نظر بگیریم، مهریه حداقلی یعنی ۱سکه می‌شود چیزی حدود

مهر یا صداق یا کابین، مالی است که مرد در ازای ازدواج با زن به او می‌پردازد. از آن جهت به آن مهر یا صداق می‌گویند که نشانه صداق و راستی مرد در قصد بر ازدواج است. در اسلام هم همین دیدگاه وجود داشته و آنچه در تاریخ آمده این است که در ماجرای ازدواج حضرت علی(ع) و حضرت زهر(اس)، پیامبر(ص) به‌عنوان پدر دختر، از داماد خواست مهری برای دختر او تعیین کند. حضرت علی(ع) مالی نداشت، گفت: زهری دارم، آن را می‌فروشم و به مهر ایشان می‌دهم. زهر را به ۵۰درهم نقره فروخت و همان شد مهریه دخت پیامبر(ص).